

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
Școala doctorală *Studii de Populație și Istoria Minorităților*

DE LA TRADIȚIE SPRE EMANCIPARE.
ROLURI DE GEN ȘI STATUTUL FEMEII ÎN OLTENIA (1848-1918)
- Rezumatul tezei de doctorat -

Conducător științific:

Prof. univ. dr. Ioan BOLOVAN

Candidat:

Angelica NECȘULEA (NIȚA)

Cluj-Napoca

2025

CUPRINS

Introducere.....	Error! Bookmark not defined.
Importanța temei și motivația realizării cercetării.....	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL I.....	Error! Bookmark not defined.
Condiția femeii în societatea românească modernă din regiunea Oltenia	Error! Bookmark not defined.
defined.	
1.1. Statutul femeii în Oltenia Epocii moderne	Error! Bookmark not defined.
1.2. Femeia activă în spațiul public și în lumea literară	Error! Bookmark not defined.
1.3. Semne prevestitoare ale feminismului	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL II.....	Error! Bookmark not defined.
Educația feminină în Oltenia în perioada 1848-1918	Error! Bookmark not defined.
2.1. Piața educației: necesități și pretenții	Error! Bookmark not defined.
2.2. Legislația învățământului din România (1864-1912) reflectată în educația feminină	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.	
2.3. Situația cunoscătorilor de carte reflectată prin prisma rezultatelor recensământului din 1912	
.....	Error! Bookmark not defined.
2.4. Școli și instituții de învățământ	Error! Bookmark not defined.
2.5. Femei - filantrop în educație	Error! Bookmark not defined.
2.6. Cariera didactică – o profesie pentru femei	Error! Bookmark not defined.
2.7. Tinerile din Oltenia și învățământul superior	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL al III-lea.....	Error! Bookmark not defined.
Războiul la genul feminin	Error! Bookmark not defined.
3.1. Revoluția de la 1848 - primii pași pe calea emancipării ..	Error! Bookmark not defined.
3.2. Prezent - femeile din Oltenia la 1877- 1878.....	Error! Bookmark not defined.
3. 3. Frontul de acasă . Rezistența femeilor din Oltenia în 1916-1917.	Error! Bookmark not defined.
defined.	
3 .4. În focul războiului. Ecaterina Teodoroiu	Error! Bookmark not defined.
3. 5. În spatele frontului de luptă. Activități caritabile.....	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL IV	Error! Bookmark not defined.

„Emanciparea feminină” în Oltenia modernă – deziderat și realitate**Error! Bookmark not defined.**

4.1. Afirmarea în tăcere a femeilor **Error! Bookmark not defined.**

4. 2. Forme de distracție și ambientul societal..... **Error! Bookmark not defined.**

4. 3. Moda - fenomen estetic și formă de emanciparea femeii **Error! Bookmark not defined.**

4. 4. Femeia moașă – o voce ascultată în lumea satului..... **Error! Bookmark not defined.**

4. 5. Noi asociații feminine și feministe în istoria Olteniei **Error! Bookmark not defined.**

Concluzii..... **Error! Bookmark not defined.**

Bibliografie **Error! Bookmark not defined.**

I. Surse **Error! Bookmark not defined.**

a. Inedite (fonduri de arhive)**Error! Bookmark not defined.**

b. Edite (ediții de documente)**Error! Bookmark not defined.**

c. Presă.....**Error! Bookmark not defined.**

II. Cărți..... **Error! Bookmark not defined.**

III. Surse internet **Error! Bookmark not defined.**

Lista anexelor..... **Error! Bookmark not defined.**

ANEXE **Error! Bookmark not defined.**

Anexa 1. Disciplinele studiate în liceele și școlile secundare de gradul I**Error! Bookmark not defined.**

Anexa 2. Disciplinele studiate în liceele și școlile secundare de gradul II**Error! Bookmark not defined.**

Anexa 3. Populația României de peste 8 ani în funcție de gradul de alfabetizare. Total. **Error! Bookmark not defined.**

Regiuni istorice**Error! Bookmark not defined.**

Oltenia**Error! Bookmark not defined.**

Populația României de peste 8 ani în funcție de gradul de alfabetizare (%)**Error! Bookmark not defined.**

Regiuni istorice**Error! Bookmark not defined.**

Oltenia**Error! Bookmark not defined.**

Anexa 4. Populația României de peste 8 ani în funcție de gradul de alfabetizare. Rural **Error!**

Bookmark not defined.

1. Regiuni istorice.....**Error! Bookmark not defined.**

2. Oltenia.....**Error! Bookmark not defined.**

Populația României de peste 8 ani în funcție de gradul de alfabetizare (%)**Error! Bookmark not defined.**

Oltenia**Error! Bookmark not defined.**

Anexa 5. Populația României de peste 8 ani în funcție de gradul de alfabetizare. Urban **Error!**

Bookmark not defined.

Regiuni istorice.....**Error! Bookmark not defined.**

Oltenia**Error! Bookmark not defined.**

Populația României de peste 8 ani în funcție de gradul de alfabetizare (%)**Error! Bookmark not defined.**

Regiuni istorice **Error! Bookmark not defined.**

Oltenia**Error! Bookmark not defined.**

Anexa 6. Proportia% știutorilor de carte, la recensămintele din 1899 și 1912**Error! Bookmark not defined.**

Regiuni istorice**Error! Bookmark not defined.**

Oltenia**Error! Bookmark not defined.**

Anexa 7 . Persoanele care făceau parte din banda lui Victor Popescu**Error! Bookmark not defined.**

Anexa 8..... **Error! Bookmark not defined.**

Dare de seamă a „societății literar-muzicale armonia” din comuna Cepariu, județul Romanați, pe anul 1907**Error! Bookmark not defined.**

Anexa 9..... **Error! Bookmark not defined.**

Prospectul Noului Institut De Domnișoare, Craiova, 1888..**Error! Bookmark not defined.**

Anexa 10..... **Error! Bookmark not defined.**

Maria Crinescu, profesoară din Slatina, face aprecieri la adresa Revistei „Femeia Română”, anunț în „Femeia Română” An I, Nr. 7, 22 Ianuarie 1878**Error! Bookmark not defined.**

Anexa 11..... **Error! Bookmark not defined.**

Instrucțiuni pentru moașele din plăși din comunele rurale, 1896**Error! Bookmark not defined.**

Anexa 12..... **Error! Bookmark not defined.**

Anexa 13..... **Error! Bookmark not defined.**

Anexa 14 . Adresă trimisă Ministrului Instrucțiunii și Cultelor **Error! Bookmark not defined.**

Anexa 15..... **Error! Bookmark not defined.**

Anexa 16..... **Error! Bookmark not defined.**

Anexa 17..... **Error! Bookmark not defined.**

VII. LISTA ILUSTRAȚIILOR..... **Error! Bookmark not defined.**

Concluzii

Bibliografie

Cuvinte cheie: istoria femeii, emancipare, spațiul privat, spațiul public, gen, Oltenia, bărbați.

REZUMAT

Scopul lucrării este de a ilustra reprezentările pe care societatea românească din epoca modernă le-a construit despre femei, cele care au fost date uitării, trecute cu vederea sau marginalizate, având de suportat și ingratitudea specialiștilor datorită propriului gen. Lucrarea de față își propune să completeze un gol în istoriografia din zona Olteniei și să scoată la lumină femeia din acest areal geografic, cea care prin activitățile desfășurate a depășit cadrul îngust al universului familiei, genul devenit mijloc de investigare. Perioada 1848 – 1918 a reprezentat o etapă de schimbări majore pentru România, cu consecințe asupra istoriei femeii care a ieșit din conul de umbră proiectat de societate.

Pentru perioada aflată în dezbatere, conform recensământului populației din 1899, în Vechiul Regat, numărul femeilor era egal cu cel al bărbaților cu o mică diferență în favoarea celor din urmă, iar în mediul rural proporțiile erau similare.¹ Deși populația a fost majoritar rurală, am încercat să surprind atât mediul rural cât și mediul urban, cu o atenție mai mare asupra femeilor membre ale elitelor. Dar acest lucru nu a însemnat că am neglijat femeia din mediul rural cu toate că nu am avut multe surse de cercetare ca urmare a izolării în spațiul privat. Se observă în lucrare o sensibilă diferență între femeia din mediul urban, dinamică, supusă schimbării și imaginea aproape imobilă și tradițională a femeii din spațiul rural. La oraș s-a simțit o mai netă separare a sectorului public de cel privat, reliefând cu mai multă pregnanță antiteză masculin - feminin, în spațiul urban bărbatul s-a identificat cu socialul, iar femeia cu naturalul, în ochii bărbaților capricile anotimpurilor erau calități de tip feminin.

Teza de doctorat intitulată „ **De la tradiție spre emancipare. Roluri de gen și statutul femeii în Oltenia (1848-1918)**” tratează într-o modalitate ce se dorește a fi originală și inovatoare din perspectiva multidisciplinarității, condiția femeii și a rolului avut în epoca modernă din zona Olteniei, situându-se la limita dintre demografia istorică, istoria mentalității colective și antropologie.

Iată de ce atunci când vorbim de metodologia de lucru, vorbim de pluridisciplinaritate.

Bărbații au încercat mult timp să ascundă femeia în spațiului privat, dar femeile au găsit acele modalități ce le-a permis să-și depășească statutul și să se aventureze în sfera publică . Hotarul dintre public și privat ce are ca sistem referențial istoria femeii, nu a fost rigid, doar o linie clară de netrecut și ambii actori principali au trecut hotarul dintr-unul în altul foarte ușor.

Femeia epocii moderne a fost ceea ce familia a făcut-o să fie, a fost fructul educației timpului iar expresia „în spatele fiecărui bărbat de succes stă o femeie puternică”² se potrivește foarte bine veacului de care ne ocupăm. Importanța personalității unei femei era dată de zestrea care avea o mare greutate în statutul social în toată perioada studiată. Cu cât femeia avea mai multă zestre, cu atât era mai bine văzută și apreciată în societate.³

La începutul epocii moderne, femeia din Oltenia și-a adjudecat atribuțiile casnice, spațiul privat, prin raportare la bărbat, mandatarul exclusiv al atribuțiilor publice și întruchiparea simbolică a

¹ Ioan Scurtu, Ion Alexandrescu, Ion Bulei, Ion Mamina, *Enciclopedia de istorie a României*, București , Editura Meronia, 2001, p. 326.

² Proverb românesc .

³ Alin Ciupală, *Femeia în societatea românească în secolul al XIX-lea*, București, Editura Meridiane, 2003, p.5.

întregii sale familii. Emanciparea venea de cele mai multe ori după căsătorie, când femeile intrau în scenă prin organizarea saloanelor de cultură, spectacole de teatru, balurilor, acte de caritate.⁴ Legat de surse, am apelat la : memorii, jurnale intime, relatări ale unor călători străini, folclor, literatură beletristică.⁵

În *Introducere*, am încercat să arăt stadiul actual al cercetării istoriografice cu privire la temă (cercetări atât în istoriografia universală cât și românească, fără de care niciun studiu nu ar putea porni mai departe), metoda de cercetare nu a fost foarte ușor de realizat, dat fiind faptul că lucrarea se află undeva la frontierele dintre științe.

În această lume a Olteniei plină de transformări, pentru reconstituirea imaginii femeii, nu se poate nega contextul istoric și faptul că statutul femeii a fost legat de grupul social din care a făcut parte. De la sat la oraș, femeia a fost descrisă diferit, aspect important pentru cadrul de cercetare.

Prin prevederi legale, femeia era lipsită de drepturi economice, sociale, politice, nu avea voie la funcții în stat, era un cetățean de rangul doi. Potrivit tradiției medievale, în căsnicie, bărbatul era stăpânul familiei, amendamente valabile și în epoca modernă, legea lui Caragea din 1818 prevedea subordonarea femeii, iar Codul Civil din 1866⁶, după modelul lui Napoleon Bonaparte, a făcut un pas înapoi declarând incapacitatea femeii măritate în întocmirea actelor publice.

În capitolul al doilea „Condiția femeii în societatea românească modernă din Oltenia” pe baza unor surse din epocă, relatări de călătorie, jurnale, memorii am descris statutul femeii într-o lume masculină având „căsătorie timpurie, educația deficitară, influențe străine.”⁷

Bărbații au încercat mult timp să ascundă femeia în sfera delimitată a spațiului privat, dar începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea, sexul feminin va renunța la normele și se va aventura cu pași mărunți în sfera masculină (instituții publice, localuri, universități, industrie), specifice după caz lumii rurale sau urbane. Depășirea pragului dintre public și privat nu a fost un proces unitar, ci o atitudine individuală asumată de fiecare femeie. Apartenența la o clasă socială sau la o

⁴ Aurora Liiceanu, *Cine suntem noi ?* în Mădălina Niculescu (coordonator), *Despre identitatea femeilor din România*, „trebuie să luăm în calcul și aceste personalități feminine care prin opera lor au contribuit direct la formarea conștiinței feministe, ele nedefinindu-se ca feministe sau chiar respingând apartenența la feminism ca mișcare socială.” București, Editura Anima, 1996, p. 20.

⁵ Paul Veyne, *Cum se scrie istoria: text integrat*, București, Editura Meridiane, 1999, p. 11.

⁶ *Idem*.

⁷ Nicoleta Roman, *Femei, onoare și păcat în Valahia secolului al XIX-lea*, București, Editura Humanitas, 2016, pp. 159-160.

anumită stare materială nu a însemnat o emancipare mai rapidă a femeii, așa cum nici proveniența la mediul rural nu a împiedicat anumite femei să își ia destinul în propriile mâini.

În general, lumea rurală a fost mai refractară la nou și nu și-a asumat noile comportamente feminine decât în mică măsură. Aici, femeia va continua să respecte normele tradiționale rămânând într-o stare de inferioritate față de bărbat, izolată de spațiul public deoarece „muncește la câmp, vede de copii și casă, crește și vinde la târg păsări, toarce din furcă când merge cu căruța”⁸. Călătorii străini au subliniat sistemul de convenții și constrângeri în care trăia femeia din spațiul românesc și au recomandat bărbaților atitudini liberale față de sexul frumos „femeile să nu mai fie tratate ca celelalte bunuri și posesiuni.”⁹

Meseria a fost un punct important pe calea emancipării, fiind o cale de recunoaștere a calităților unei femei în lumea bărbaților. În societatea românească din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea munca nu le făcea independente pe femei, cu atât mai mult cu cât veniturile familiei fiind mai mici, implicarea femeii era mai mare.

Dacă la începutul secolului al XIX-lea, societatea le oferea femeilor meseria de moașă, doică, servitoare, alta a fost situația femeii în a doua jumătate a secolului al XIX-lea când putea deveni dascăl, soră medicală sau administra averea soțului (Zoe, mama fraților Golescu, a administrat averea familiei ca urmare a plecării fiilor în exil după 1848).

De asemenea, literatura a fost pentru femei modalitatea de a ieși din spațiul privat și a se afirma în spațiul public, dovezile lăsate în beletristică, jurnale intime, corespondență, folclor fiind sursa de cercetare. Prin intermediul corespondenței femeile au început să țină legătura între ele, să transmită informații din spațiul privat în spațiul public în legătură cu o publicație recentă sau un eveniment, scrisorile fiind verigiile acestui lanț și modalitatea de a transmite informații.

În secolul al XIX-lea, istoria femeii nu poate fi izolată de cea a mișcării feministe iar conceptul de feminism lansat în Franța, va cunoaște răspândirea internațională abia în secolul al XX-lea. Totuși, sensul a fost cunoscut încă din veacul trecut, și promova dreptul femeilor de a-și determina singure locul în societate, dreptul la bunăstare generală și nu în ultimul rând dezvoltarea personalității.¹⁰ Mișcarea feministă clasică a fost un proces cultural de învățare care s-a intersectat cu transformările revoluționare ale secolului iar femeile au acționat și reacționat diferit în funcție

⁸ Mihaela Grancea, „*Relațiile călătorilor străini despre statutul femeii în familia tradițională românească din secolul al XVIII-lea*”, în *Caiete de antropologie istorică*, Cluj Napoca, Editura Accent, 2013.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Gizela Bock, *Femeia în istoria Europei*, Iași, Editura Polirom, 2002, p. 109.

de statutul social. Scopul mișcării feministe nu a fost egalitatea sau schimbarea rolurilor în societate, ci subordonarea datorată deosebirilor dintre sexe. S-a spus pe bună dreptate că istoria femeilor este deopotrivă istoria bărbaților, a raporturilor dintre sexe, așa cum au perceput bărbații de-a lungul istoriei calitățile, aspectele sau educația femeilor. Primele societăți feministe, constituite la începutul secolului al-XIX-lea, au avut ca notă dominantă caritatea. Societatea femeilor române din Buda, fondată în anul 1815 avea scopul de a pregăti învățători și de a sprijini școala. Referitor la această organizație, o broșură din 1819 releva caracterul altruist și patriotic al femeilor românce care însuflețite de dorința de a veni în ajutorul culturii, au format o societate și s-au obligat, în puterea unui statut, să contribuie fiecare anual cu o sumă anumită de bani¹¹.

Un loc important în lucrare, îl ocupă educația feminină, abordat în capitolul al treilea.

Dinicu Golescu, unul dintre cei mai mari erudiți ai epocii moderne din Oltenia, sublinia necesitatea educării femeii mergând până la egalitatea cu bărbatul. Aceste idei veneau într-o perioadă când în epocă exista o mare diferență între studiile băieților și ale fetelor „nu este destulător să știe să scrie și să citească având sarcină creșterea copiilor, ea trebuie socotită deopotrivă bărbatului la învățătură”.¹²

Conform legii din 1864, școala primară era obligatorie pentru toți copiii, indiferent de gen, iar educația în școlile de stat era gratuită. Dar, cu toate acestea, numărul femeilor analfabete era mult mai mare decât cel al bărbaților. În afara școlilor primare care erau mixte, existau școli de fete și băieți, se diferențiau prin durata studiilor, programă sau timp. Pentru diferențiere se pronunțase de la început Spiru Haret, care își manifestase neîncrederea în capacitatea fetelor de a face față unei programe școlare similare cu cea a băieților.¹³

Educația în epoca modernă poate fi văzută ca una dintre zonele care ilustrează cel mai bine rolurile de gen prin strategii politice și sociale, schimbând vieți individuale din perspectiva de gen. Accesul femeii la educație a constituit unul dintre primele deziderate ale mișcărilor femeilor înainte de constituirea acestora într-o formă organizată. În majoritatea societăților umane, din antichitate până în epoca modernă, bărbații au fost cei privilegiați în domeniul educației, femeile

¹¹ O. Lungoșianu, *Societatea femeilor române din anul 1815*, București, 1895, p. 11.

¹² Gheorghe Pop, *Dinicu Golescu*, București, Editura Tineretului, 2006, p. 87.

¹³ Nicolae Andrei, Gheorghe Pârnuță, *Istoria învățământului din Oltenia*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1981, p. 335.

fiind excluse, indiferent de spațiu. Totuși, în toate epocile istorice, au existat și femei învățate, care sunt mai curând o excepție¹⁴.

Învățământul a fost domeniu unde se puteau angaja fetele de familie bună și era solicitat pe măsură ce se deschideau cât mai multe școli primare și secundare pentru fete. Contrar corpului didactic masculin unde erau persoane vârstnice, învățătoarele erau tinere și majoritatea necăsătorite, fapt ce le permitea autorităților să le plătească cu sume mai mici de bani decât cele încasate de omologii lor sub pretextul că femeile nu trebuie să întrețină o familie. Multe fete, urmând exemplul fraților care își luaseră destinul în propriile mâini și nedorind o viață pasivă (încadrată între muncile manuale și așteptarea soțului ideal) se aventurau în afara sferei familiale, în dimensiunea publică, unde dobândeau o anumită independență financiară.

Modernizarea României în a doua jumătate a secolului al XIX-lea a dus la înființarea de școli pentru fete, deoarece societatea românească avea nevoie pentru a se dezvolta de „mume educate.”¹⁵ Perioada de care ne ocupăm se caracterizează prin schimbări politice și sociale majore, care implicau o redefinire a raporturilor și a ierarhiei sociale și a identității de gen. La nivelul simbolurilor și al miturilor se valorifică imaginea femeii ca „mamă a națiunii în curs de constituire, soție ideală, mamă educatoare a generațiilor viitoare. Dreptul la educație a favorizat emanciparea femeii cu toate că legile educației vizau doar pregătirea femeii pentru sarcinile sociale.”¹⁶ Universitățile românești și-au deschis porțile pentru femei la sfârșitul secolului al XIX-lea, fiind un bastion masculin greu de cucerit, dar nu imposibil.

În capitolul al patrulea „Războiul la genul feminin” am dorit să evidențiez faptul că statul român nu a fost pregătit să recunoască meritele femeilor în războiul de independență sau Marele Război, societatea fiind interesată doar de bărbații - eroii. O uitare nedreaptă s-a așternut în epocă asupra femeilor, surorilor medicale, infirmierelor care s-au implicat. Activitatea lor a rămas în mare măsură necunoscută atât în presa vremii, cât și în istoriografia românească .

¹⁴ Pavla Miller, *Gender and Education and After Mass Schooling*, în Teresa A. Meade, Merry E Wiesner-Hanks (ed.), *A Companion to Gender History*, Maldin Oxford Blackwell Publishing Lts, 2004, p.131. Pavla Miller menționează trei modele explicative ale existenței femeii învățate: 1. apartenența la o familie din clasa superioară și prezența unui tată deschis către educația femeii; 2. apartenența la un grup religios care aprecia educația; 3. profesia de curtezană care presupune învățarea muzicii, a dansului și a literaturii.

¹⁵ Expresia aparține lui Nicolae Bălcescu. Misiunea pe care Bălcescu o încredința femeilor era aceea de a face educație morală .

¹⁶ „bărbatul este produsul femeii, ca una ce este educatoarea lui”, cf. Emilian Cornelia, „*Adevăruri crude*” în, *Câte ceva*, București, Tip. Modernă, 1909, p. 159.

Anul 1848 a însemnat începutul unei noi ere pentru femeia din spațiul românesc, care va lua parte la lupta de idei, își va înfrânge timiditatea și se va afirma în spațiul public. Se conturează în terminologia secolului al XIX-lea două noțiuni distincte referitoare la femei :feminism și feminist. Dacă primul termen făcea referire la sfera feminină, al doilea termen avea un singur sens, al egalizării drepturilor celor două sexe, deci al emancipării femeii.¹⁷ Ion Heliade Rădulescu în „Curier de ambele sexe” pleda pentru includerea drepturilor femeilor în drepturile general umane „, ar trebui să se ia în băgare de seamă că jumătate dintre omenirea contemporană este de sexul cel frumos, și deosebit că poate să-și reclame în societate drepturile .”¹⁸

La momentul 1877 greul războiului de independență l-a dus Oltenia, unde au răspuns „, Prezent” atât bărbații cât și femeile. Neputând să meargă pe front, femeile au rămas în spatele frontului unde și-au adus aportul la câștigarea independenței de stat prin: organizarea de societăți de binefacere, bani pentru armată, organizarea și dotarea unor spitale. Au fost organizate numeroase comitete de sprijin și societăți de binefacere precum: Comitetele doamnelor craiovene, Comitetul doamnelor germane craiovene, Comitetul corpului profesoral al liceului din Craiova, Societatea doamnelor române craiovene de binefacere pentru ostașii români, Societatea artistică dramatică.¹⁹ În bibliografia războiului pentru cucerirea independenței de stat nu avem un studiu special dedicat vreunui comitet organizat de femei în sprijinirea frontului de luptă cu excepția Crucii Roșii. Din inițiativa comitetelor de femei au apărut în Oltenia spitale precum: Independența, Maica Domnului, Dinu Mihail Theodorini în Craiova .

În Oltenia, femeile au organizat multe comitete de sprijin și societăți de binefacere, dar cel mai important a fost Comitetul Doamnelor Craiovene. La început, comitetul număra 13 membre active iar treptat numărul lor a ajuns la 30, în rândul acestora se numărau doamne cunoscute pentru activitatea caritabilă: Emma Teodorian, Maria Titulescu, Olga Gigurtu, Sofia Cănechi. Comitetul Doamnelor Craiovene a reușit să obțină pentru spitalul Independenței aceleași drepturi de care se bucura Societatea Crucea Roșie din partea Ministerului de Război, obținând autorizația de a arbora steagul alb cu crucea roșie.²⁰ Acest comitet a adunat după cum rezultă din consultarea documentelor sale contabile impresionanta sumă de 35 000 lei. Fondurile au fost folosite pentru

¹⁷ Paraschiva Cănechi, *Mișcarea pentru emanciparea femeii în România*, București, Editura Politică, 1976, p. 8.

¹⁸ Ion Heliade Rădulescu, *Femeile și cegetul acestei foi. Curier de ambele sexe*, 2, reprodus în Ștefania Mihăilescu, *Din istoria feminismului românesc. Antologie de texte (1838- 1929)* Iași, Polirom, 2002, pp. 55- 59.

¹⁹ *Ibidem*, p. 63.

²⁰ SJAN Dolj, Fond Comitetul Doamnelor Craiovene, dosar 1/ 1877, f. 11.

organizarea și buna funcționare a celui mai important spital din Craiova, Ospiciul Independența București - Craiova.

În ultimul timp, s-a scris mult despre rezistența populației din nordul Olteniei sub conducerea lui Victor Popescu în perioada 1916 -1917, dar din păcate nu s-a scris aproape deloc despre femeile care l-au ajutat. Numărul femeilor a fost mare, fără ele, eroul gorjean Victor Popescu nu ar fi putut concepe planul său de rezistență în Oltenia. Reacția autorităților germane nu a întârziat să se manifeste, gruparea condusă de Victor Popescu a fost urmărită și atacată în permanență de trupele Puterilor Centrale. Cei care au avut cea mai mică legătură cu gruparea indiferent de gen au fost anchetați, arestați, condamnați la moarte. Teamă cea mare a germanilor era ca locuitorii să nu se ridice la luptă sub conducerea lui Victor Popescu. Între Jiu și Motru, zona în care s-au derulat acțiunile grupului de partizani condus de Victor Popescu, nu a fost localitate în care să nu se remarcă una sau mai multe femei în susținerea luptei de partizani.

Documentele de arhivă analizate au arătat că lupta de partizani nu a fost o activitate exclusiv masculină, la ea participând femei din toate categoriile sociale. Rolul femeilor din Oltenia în susținerea mișcării de partizani a constat în colectarea de alimente, îmbrăcăminte, medicamente, arme, muniții, adăpost. Majoritatea femeilor implicate în aceste evenimente au dat dovadă de curaj într-o perioadă dominată de frică și teroare. Deși au fost arestate, bătute, umilite, nu au oferit informații autorităților germane pentru prinderea partizanilor conduși de Victor Popescu. Această formă de rezistență, de a refuza să îndeplinească anumite obligații impuse de autoritățile de ocupație, a existat în multe localități din mediul rural. Este cunoscut Jurnalul lui Ioan C. Filitti, prefect al județului Ialomița în timpul ocupației, care relatează un astfel de moment. Împreună cu trupele germane, se deplasa prin comunele județului pentru a-i trimite pe țărani la muncă pe câmp „ bărbații s-au conformat imediat când au văzut uniformă germană, însă am rămas uimit de rezistența femeilor. Acestea au precizat că se întorc la muncă numai atunci când se retrag trupele germane .”²¹

Cu toate acestea, după Marele Război, femeile României Mari rămâneau cetățeni de rangul al doilea, care aveau doar obligații, nu și drepturi²², iar presa vremii nu le-a prezentat din cauza cenzurii guvernului. Când faptele lor ieșeau la suprafață erau prezentate ca grupuri marginale formate din români neautentici cu toate că în momentul în care Bucureștiul a fost ocupat de Puterile

²¹ Alin Ciupală Alin, *Femeile din România în primul război mondial*, București, Editura Polirom, 2017, p. 185.

²² *Ibidem*, p. 193.

Centrale „femeile în genere au ținut mai mult piept vrăjmașului, având o mare nădejde în viitor.”²³ Partizanele din gruparea condusă de Victor Popescu nu au luptat pentru emanciparea femeii, au luptat împotriva dușmanului care le ocupase casa și ograda, demonstrând unitate și forță în lipsa bărbaților plecați pe front.

Un loc aparte l-am alocat Ecaterinei Teodoroiu, nu am insista pe faptele de arme, biografia Ecaterinei fiind bine cunoscută și reconstituită amănunțit din 1918 până în 1989 dar am apelat la sursele memorialistice unde am găsit informații despre felul în care s-a reflectat viața Ecaterinei Teodoroiu în mentalul colectiv. Astfel, alături de Regina Maria, Ecaterina Teodoroiu reprezintă imaginea cea mai cunoscută a modelului feminin al Marelui Război.

Sacrificiul suprem al Ecaterinei a așezat-o în panteonul mitologiei naționale, imaginea ei fascinând și astăzi generațiile de tineri. Cum s-a ajuns, totuși, ca într-o lume destinată exclusiv bărbaților, cea a războiului, să își facă apariția și să se distingă Ecaterina, cea pe care propaganda oficială o va folosi pentru a îmbărbăta sutele de mii de combatanți? Este o poveste fascinantă, care iese din cotidian pentru a pătrunde, pentru totdeauna în istorie. Nu se mulțumește cu statutul de a gestiona treburile casei, își dorește mult mai mult, iar sacrificiul suprem în luptele din Moldova o va așeza pentru totdeauna în rândul personajelor excepționale din istoria noastră națională. Moartea a plasat-o în legendă cu toate că faptele sale de vitejie erau cunoscute dinainte. Prin întoarcerea ei la cer, Ecaterina nu a devenit o eroină de basm, pentru că povestea sa nu s-a încheiat cu bine, ci o eroină de imitat pentru tăria de caracter și dragostea de țară. Fără niciun fel de școală a ajuns sublocotenent, iar soldații au văzut pe câmpul de luptă „o sfântă ce-i apără de nemiloasa ploaie de gloanțe”.²⁴ Pentru colegele de generație, învățătoare în perioada interbelică, Ecaterina a fost „o nebună”²⁵ deoarece gestul de a se înrola în armată și a lupta într-un război al bărbaților, freza patologicul. Într-o societate românească subdezvoltată economic, cu o mentalitate de Evul Mediu, femeia trebuia să se supună unui întreg set de constrângeri și prejudecăți care făceau din ea, un cetățean de rangul doi. Cu toate acestea, Ecaterina a fost fără să știe o vizionara timpului

²³Pia Alimănișteanu, *Însemnări din timpul ocupației germane 1916-1918*, Editura Corint, 2017, a doua ediție revizuită, p. 18.

²⁴Ion Mocioi, *Ecaterina Teodoroiu*, Tg- Jiu, Editura Spicon, 1994, p. 81.

²⁵ Dan Falcan, *op. cit.* .

pp. 43 -45. <https://historia.ro/sectiune/portret/ecaterina-teodoroiu-intre-ioana-darc-si-581023.html>, accesat pe data de 18 iulie 2024 .

său întrucât a luptat pe de-o parte pentru idealul de unitate și modernitate al țării dar și pentru emanciparea femeii.

În ultimul capitolul al lucrării de cercetare, capitolul al cincelea „Emanciparea feminină în Oltenia modernă – deziderat și realitate”, am urmărit metodele folosite de femei în vederea afirmării în spațiul public. Secolul al XIX-lea a fost veacul schimbărilor economice, sociale, culturale cu implicații majore asupra femeii care devine acum un actor în sfera publică.

Asistăm la modernizarea societății românești, de la o societate patriarhală, la o societate dinamică îndreptată către Occident, vizibil mai mult la nivelul elitelor²⁶ care prin resursele materiale și culturale aveau acces la inovație. Nume precum Lucia Romanescu, Elena Glogoveanu, Paulina Vorvoreanu, Aristia Aman, Areti Fotino, Elena Dumba au reprezentat un factor de progres al societății din Oltenia .

Salonul a reprezentat principala formă de socializare adusă de secolul al XIX-lea, aflat sub autoritatea femeii, maniera de a pune în practică ce a învățat la pension dar și formă de emancipare a femeii. Tânăra educată din veacul cel nou trebuia să știe regulile de etichetă , să danseze, să cânte la pian, să cunoască limba franceză și germană, să aibă noțiuni de pictură.

Se va constata în secolului al XIX-lea, un efort al societății românești de a se sincroniza cu tot ce era mai avansat în Europa apuseană și centrală, astfel moda a fost preluată de femei, accentuându-le gustul pentru lux, mai mult decât bărbaților. Cele mai multe date despre transformările care au loc în modă ne sunt furnizate de călătorii străini, dar și de bisericile Olteniei, adevărate muzee de artă, grație tablourilor votive.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în lumea satului cea mai ascultată voce era a moașei, cea care punea în aplicare practicile moștenite din moși-strămoși, fiind o sursă mai puțin cercetată de istorici. Moașa satului sau moașa empirică²⁷ era o femeie măritată, trecută prin greutățile vieții „ femeie-știitoare” care dădea măsura înțelepciunii: citea semnele de la nașterea unui prunc, avea putere asupra spiritelor și cunoștințe magice.”²⁸ Profesia era transmisă din

²⁶Boierii erau principala forță economică și politică a țării, cu toate că era categoria socială cea mai puțin numeroasă, în 1806 aveau 593 de boieri de toate rangurile, cf. Keith Hitchins, *Românii 1774-1886*, București, Humanitas, 1998, p. 88.

²⁷ Moașa empirică era moașa fără studii, era preferată pentru a asista la actul nașterii în lumea satului tradițional din Oltenia . Moașa cu studii sau moașa diplomatică, asista la nașteri doar în rândul elitelor și aceste femei erau plătite pentru munca depusă. Nu participau singure la venirea pe lume a unui copil și nu aveau un rol decisiv deoarece erau alături de un medic de cele mai multe ori de origine străină.

²⁸Nicoleta Roman, *Femeie, onoare și păcat în Valahia sec. al XIX-lea*, București, Editura Humanitas, 2016, p. 294.

generație în generație, de la mamă la fiică sau nepoată în funcție de situație și ascultată de întreaga comunitate de la bărbat la femeie.

O altă temă care nu a fost cercetată suficient este cea referitoare la tendința femeilor din această perioadă de a se izola în mănăstire. Intrau în această categorie nu numai văduvele sau fetele sărace din mediul rural ci și fetele din înalta societate. Părinții își trimiteau fetele la mănăstire fie că nu puteau să le asigure zestrea necesară sau ca jertfă plătită pentru iertarea păcatelor, fenomen specific nu numai Munteniei, Moldovei ci și Olteniei. Olga Gologanu, stareța Mănăstirii Bistrița s-a pregătit pentru a fi profesoară și a beneficiat de o bursă la Sorbona oferită de Regina Elisabeta. Numai că, în anul 1911 a hotărât să urmeze drumul mănăstirii spre aprofundarea religiei ortodoxe. S-a călugărit în paraclisul regal în prezența familiei țarului Rusiei ce vizita țara și spre satisfacția lor, i-a fost pus numele Olga, după mama țarului Vladimir, care i-a creștinat pe ruși.

În primul deceniu al secolului al XX-lea, asociațiile feministe erau numeroase, însă doar unele erau utile emancipării femeii. Ideea asocierii pentru obținerea de drepturi egale între bărbați și femei se întâlnea în gândirea mai multor susținătoare ale mișcării feministe și subliniată în presa feminină a epocii. Scopul mișcării feministe nu a fost egalitatea sau schimbarea rolurilor în societate, ci subordonarea datorată deosebirilor dintre sexe.

Deși au existat, mai ales după 1900, numeroase asociații ale femeilor care revendicau acces sporit la educație și profesii, egalitate civilă, juridică și politică pentru femei, până în anii '30 pentru unele revendicări și până după cel de-al Doilea Război Mondial, pentru drepturi politice integrale, nu au fost la nivel legislativ decât succese parțiale.

Aducerea în discuție publică a „chestiunii femeii”, susținerea necesității emancipării femeilor, eforturile de ameliorare a condițiilor de viață și de muncă ale femeilor din diferite clase, obținerea dreptului la educație gratuită și obligatorie pentru fete, dobândirea accesului la studii secundare și universitare până atunci închise femeilor, au reprezentat câteva dintre victoriile femeilor în perioada 1848 -1918.

În concluzie, această lucrare nu este o teză a feminismului românesc, ci a condiției femeii și a rolului ei în epoca modernă din Oltenia văzută, simțită, gândită după o multitudine de surse folosite deoarece perioada 1848 -1918 nu a fost doar a bărbaților iar istoriografia epocii moderne din Oltenia trebuie să facă loc și femeilor .

BIBLIOGRAFIE

I. DOCUMENTE DE ARHIVĂ

SJAN Dolj:

Fonduri:

Colecția studii articole, monografii dosar:

- Turturean, T.V., Contribuții la cunoașterea Craiovei de odinioară.
- Însemnări din Istoria Craiovei.
- Craiova, craiovenii și enigmatica.
- Școala de Menaj „Dima Popovici”
- File din istoria Craiovei, gravate în medalii, sec. XIX –lea, dosar 66.
- Fond Gheorghe Magheru (1804 -1880).

Liceul Externat de Fete „Regina Elisabeta” dosar 1/1908, 1/1882, 1/1885, 1/1886, 1/1888, 1/1890, 1/1891, 1/1892, 1/1893, 1/1894, 1/1895, 1/1896, 1/1897, 1/1899, 1/1900, 1/1901, 1/1904, 1/1905, 1/1906, 1/1911, 2/1883, 2/1891/-1892, 2/1897, 5/1882.

Liceul Ortodox de fete dosar 1/1916, 2/1916, 9/1919, 19/1922-1923, 20/1922, 24/1923, 29/1924-1925, 34/1925-1926, 45/1927-1928, 1/1916, 2/1916, 4/1918-1919, 9/1919, 19/1922-1923, 24/1923, 29/1924-1925, 34/1925-1926, 45/1927-1928.

Fond Prefectura județului Dolj, dosar 29/1877, 285/1877, dosar 283/ 1877, dosar 269/ 1877.

Fond Prefectura Județului Dolj, Serviciul Administrativ, dosar 270 / 1887.

Fond Prefectura Județului Dolj, Serviciul Administrativ, dosar 124/1874.

Fond Comitetul Doamnelor Craiovene, dosar 1, dosar 2, dosar 3/1877 -1878.

Fond personal- Elena Farago, dosar 4/1913.

Fond Prefectura Județului Dolj, dosar 1/1877.

SJAN Gorj :

Fonduri:

Fond Școala Profesională de fete, dosar 1/1899-1904.

Fond Gimnaziu Industrial de Băieți, Vădeni, dosar 1/ 1918, dos . 3/1919.

Fond Școala Inferioară de Ceramică Tg-Jiu, dosar 7/1918 -1919.

Fond Liceul Tudor Vladimirescu, dosar 130/ 1918.

Fond Primăria Orașului Tg-Jiu, dosar 39/1877/1878, 4/1883, 52/1894, 6/1918, 35/1918.

Fond Tribunalul Județean Gorj, dosar 257/1929.

Fond Prefectura județului Gorj, dosar 1/1917, dosar 2/1917, dosar 1/1919.

Fond Protoieria județului Gorj, dosar 401/1920.

Fond Societatea Unirea Tg-Jiu, dosar 14/1914-1918.

Fond „Mormintele eroilor căzuți în război în război,” dosar 1/1920-1921.

Școlii Generale „Victor Popescu” Valea cu Apă, dosar Corespondență (1931- 1932).

Fond Ardeiu, dosar 2/ 1895.

Fond Inspectoratul Școlar județean Gorj, dosar 6/1918, dosar 29/1927.

Fond Primăria Comunei Vladimir, dosar 1/ 1920-1921.

Fond Primăria Roșia de Amaradia , Registrul Stării Civile, dosar 12/ 1920.

Fond Registru de Stare Civilă, Comuna Urbană Tg- Jiu, dosar 19/1901, dosar 6/1900.

Fond Banca Populară „ Tudor Vladimirescu ” dosar 69/ 1946.

SJAN MEHEDINȚI :

Fonduri:

Fond Direcția de statistică Strehaia, dosar 14/1955, dosar 24/1959.

SJAN VÂLCEA:

Fonduri:

Fond Revizoratul Școlar, dosar 6/1904, dosar 5/1906.

Fond Revizoratul Școlar, dosar 7 /1900.

Fond Revizoratul Școlar, dosar 1/1901.

Fond Prefectura Județului Vâlcea, dosar 3/1897.

Fond Revizorat „Râmnicu Vâlcea”, dosar 3/1897.

Fond Școala profesională de fete „Laura Simulescu” – Drăgășani, dosar 1/1904 /1918.

Fond Revizoratul Școlar, dosar 15/1918.

Fond personal –Olga Greceanu, dosar 1.

Fond personal – Ioana Cantacuzino (1890-1900).

Fond Institutul Învățământului Modern de domnișoare – Zoe Bulat (1915- 1919).

Fond personal –Maria Ionescu, dosar 4/1893.

Fond personal– Laura Sinulescu (1902 – 1905).

SJAN Olt:

Fonduri:

Fond Prefectura Județului Romanați, dosar 53/1882.

Fond Inspectoratul Școlar Romanați, dosar 1/ 1898.

Fond Școala Generală de Fete, dosar 1/1918, Caracal.

Fond Școala Generală de Fete, dosar 1, dosar 2/1917-1918, Corabia.

Fond Școala Primară de Fete Nr. 3, dosar 1/1918, Caracal.

Fond Școala de Fete Nr. 2, Slatina, dosar 3/1918, 4/1918, 5/1918, 6/1918.

Muzeul Alexandru Ștefulescu Tg – Jiu

Fond Ecaterina Teodorescu, dosar 2064 /1920-1921.

Compartimentul Secretariat, dosar nr. 253, Corespondență

Muzeul comunei Lelești, jud. Gorj

II. SURSE INEDITE

Anuarul *Liceului Tudor Vladimirescu*, Tg-Jiu, 1924. Institutul Grafic N.D. Miloșescu, Furnizorul Curții Regale.

Drăghescu, N, Ecobici, G. N, *129 Eroi ai patriei din Godinești - Gorjiu*, 1920, Editura Lumina.

Scrisoare adresată de Victor Popescu pensionar din Comuna Valea cu Apă, Raion Tg- Jiu lui Ion Mara, învățător din Arad, 23 aprilie 1953.

III. PERIODICE

Albina, 1902 - 1903, anul 6, numărul 1- 45.

Albina, 1907 - 1908, anul 11, numărul 1- 52.

Anuarul Universității din București, anul școlar 1896-1897, București, 1897.

Anuarul Universității din București, anul școlar 1892-1893, 1893.

Anuarul Universității din București, anul școlar 1912-1913, 1913.

Anuarul Uniunii Femeilor Române , Brașov, iunie 1933.

Adevărul din 6 noiembrie 1913, București.

Arhivele Olteniei, Anul I, Nr. 6 iulie – octombrie 1922.

Arhivele Olteniei, Anul II, Nr. 5 ianuarie – februarie 1923.

Arhivele Olteniei, Anul II, Nr. 14 martie-mai 1924.

Arhivele Olteniei, Anul III, Nr. 11 ianuarie – februarie 1924.

Arhivele Olteniei, Anul IV, Nr. 17 ianuarie – februarie 1925.

Arhivele Olteniei, Anul IV, Nr. 20 iulie - august 1925.

Arhivele Olteniei, Anul IV, ianuarie – aprilie 1927.

Arhivele Olteniei, Anul VIII, Nr. 41-42 ianuarie –aprilie 1929.

Arhivele Olteniei, Anul VIII, Nr.43 -44 mai –august1929.

Arhivele Olteniei, Anul IX, Nr. 17. Craiova, ianuarie –aprilie 1930.

Arhivele Olteniei, serie nouă, Nr.30, 2016.

Sămăătorul, anul VI, nr. 31, 32, 40 din 1907.

Moda nouă ilustrată , Anul II, nr 19, 8 mai 1904.

Litua (Studii și cercetări), Anul I, Tg- Jiu, 1978.

Litua (Studii și cercetări), Anul IV, Tg- Jiu, 1988.

Litua(Studii și cercetări), Anul V, Tg- Jiu, 1992.

Litua (Studii și cercetări), Anul V, Tg- Jiu, 1994.

Litua (Studii și cercetări), Anul VII, Tg- Jiu, 1997.

Almanahul ziarului Universul din 1913, București, Editura Stabilamentului.

Monitorul Oficial al României din 12/ 25 noiembrie 1915, nr. 185.

Oltenia. Studii. Documente Cercetari.Seria IV, nr.2. Editura Sitech, Craiova, 2014.

Historia, nr.136, mai 2013.

Murmurul Jițului, anul XXIX, nr. 102 -105, februarie 2024.

Revista generală a învățământului, nr. 3 -5, octombrie 1909.

Universul, nr. 15- 25, 1885.

Gorjeanul, XX, 1935, numărul 21- 22.

Revista Grănicerilor, anul II, 1921, numărul 16- 17.

IV. STUDII ȘI ARTICOLE DE SPECIALITATE

Cosma, Ghizela, Pecican, Ovidiu, *Prezențe feminine: studii despre femei în România*, Cluj Napoca, Editura Fundației Desire, 2002.

Cornescu, Elena, *Cusături românești*, București, Executat în atelierele Socec, 1906.

Demetrescu, Traian, Maria Chițu, în *Profile literare*, Craiova, Editura Tipografia D. J. Benveniste, 1891.

Emilian, Cornelia, *O cugetare asupra soartei femeii,Câte ceva*, București, Editura Modernă, 1909

Ionescu, Adrian, Silvan, *Viața mondenă societății bucureștene în timpul și după revoluția de la 1848 în Muzeul Național, nr. XI*,1999.

Ionescu, Adrian, Silvan, *Modă și societate urbană în România epocii moderne*, București, Editura Paideia, 2006.

Ionescu, Eugen, *Generația fetelor. Război cu toată lumea*, București, Editura Humanitas, 1992.

Iorga, Nicolae, *O eroină revoluționară româncă în foile germane din 1848*, în *Revista istorică* nr. 2, februarie 1915.

Grancea, Mihaela, *Relațiile călătorilor străini despre statutul femeii în familia tradițională românească din secolul al XVIII-lea în revista Caiete de antropologie istorică*, Cluj Napoca, Editura Accent, 2003.

D. A. Fotino, *Arhivele Olteniei*, anul VIII, nr. 39-40, septembrie- decembrie 1928 „ Elena Stăncescu”.

Idem, *Arhivele Olteniei*, anul IV, nr. 21-22, septembrie decembrie 1925 „Francezii în Oltenia”.

Mihăiescu, Ștefania, *Emanciparea Femeii Române. Studiu și antologie de texte, vol. I: 1815 – 1918*, Editura Polirom, Iași, 2002.

Mălăescu, Minca, Mirela- *Testamentul lui Costache Dima Popovici. Temelia Institutului de fete cu același nume*, în *Oltenia. Studii. Documente Cercetări*.Seria IV, nr.2, Editura Sitech, Craiova, 2014.

Mocioi, Ion „ *Zoe Bălcescu Mandrea*” în *Caietele Columna* (revistă trimestrială de literatură și artă) anul XIV, nr. 68, 2013.

Murgescu, Mirela, Luminița „*Spiru Haret și educația națională în școala românească*”, în *Anuarul Institutului de Istorie, Cluj –Napoca*, vol. XXXIV, 1995.

Negru, Monica, *Arhivele și istoria Societății Ortodoxe Naționale a femeilor române – Filiera Craiova*, în *Arhivele Olteniei*, nr. 30, 2016.

Todorean, Olivia, *Itinerarii contestatare. Studii de teorie politică feministă*, București Editura Politea, 2003.

Purcărescu, Petre, *Piețele și târgurile Râmnicului în epoca modernă*, revista Studii vâlcene ,Serie nouă, nr. VII (XIV) 2011.

Teodor, Corina „*Prin oglinzi paralele: lecturi feminine în mediul românesc urban și în cel rural din secolul al XIX-lea*”, în revista „*Studia Historia*”, Târgu – Mureș, Editura Universității Petru Maior, 2009.

Teodorescu, Despina, *Femei din trecutul Olteniei*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 2008.

Anuarul ilustrat al corpului didactic primar din România, București „Minerva”-Institutul de Arte Grafice și Editură, Bulevardului Academiei, 3 –Edgar Quinet, 4, 1913.

Stepan, Loredana, „*Imagini ale femeii în literatura și presa românească arădeană la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea*” în *Caiete de antropologie istorică*, Anul II, nr.1, Cluj-Napoca, Editura Accent, 2003.

Ștefănescu, Teodora „*Despre Educațiunea Fetelor. Lucrul de mână*” în *Gazeta Învățătorului*, Anul II, nr. 9, Craiova, 1 mai 1892 .

Sebastian, Mihail „*Articol numai pentru domni în Opere VI, Publististică .1935*, Academia Română. Fundația Națională pentru Științe și Arte, București, 2014.

Roman, Nicoleta „*De trebuință și cu mare căutare. Școala Lazaro- Otetelișeanu din Craiova în perioada regulamentară*” în *Revista Istorică*, tom XXVIII, nr. 3-4, 2017.

Romanescu, Nicolae, *Dare de seamă pe anul 1902*.

Repe, Filofteia „*Ecaterina Teodoroiu –Domnița armatei Române*” în *Studii și comunicări /DIS*, vol.VIII, 2015.

Gudîn, Cristina „*Femeile și universitatea din București în epoca modernă*” în *Orizonturi și direcții în cunoașterea istorică*, București, 2009.

Țone, Florentina, *Eroina de la Jiu*, publicat în revista *Historia*, anul XII, nr. 136, mai 2013.

Călători străini despre Țările Române în secolul al XIX-lea, serie nouă, volumul II, București Editura Academiei Românei, 2005.

Scurtu, Ioan, Alexandrescu, Ion Bulei, Ion, Mamina, Ion- *Enciclopedia de istorie a României*, București , Editura Meronia, 2001.

V. LUCRĂRI GENERALE

Adăniloaiei, Nicolae, *Istoria învățământului primar(1859 -1918)*, București, Editura Cris Book Universal, 1998.

Alexandrescu, Cornel, *Monografia Liceului Tudor Vladimirescu*, Târgu-Jiu, Editura Punct, 1997.

Alexianu, Al., *Mode și veșminte din trecut*, București, Editura Meridiane, 1971.

Andrei, Nicolae, *Istoria învățământului din Craiova*, vol. II, Craiova, Editura Alma, 2003.

Andrei, Nicolae, Pârnuță, Gheorghe, *Istoria învățământului din Oltenia*, vol. I, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1977, vol. II-1981, vol. III, Scrisul Românesc, 1992.

Idem, *O prestigioasă instituție școlară: Liceul de filologie –istorie din Craiova*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1985 .

Andrițoiu, Vasile, *Cromația istoriei Gorjului*, Târgu-Jiu, Editura Punct, 1998.

Balica M. (coord.), *Perspectivă asupra dimensiunii de gen în educație*, București, Editura MarLink, 2004.

Bengescu, George, *Carmen Sylva. Viața reginei Elisabeta*, Iași, Editura Porțile Orientului, 1995.

Bobăcescu, Vasile, Emanoil Ceașu, Constantin Bălăeș, Grigore G. Lupulescu, Corina Bobăcescu, *Personalități gorjene în medicină de-a lungul istoriei*, volum.I, București , Editura Edna, 2010.

Bolovan, Ioan, *Primul război mondial si realitățile demografice din Transilvania: familie, moralitate si raporturi de gen*, Cluj-Napoca, Editura Școala Ardeleană, 2015.

Idem, *Transilvania între Revoluția de la 1848 și Unirea din 1918. Contribuții demografice*. Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, Fundația Culturală Română, 2000.

Bolovan, Sorina Paula, *Familia în satul românesc din Transilvania. A doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX*, Cluj-Napoca, Centrul de Studii Transilvane, Fundația Culturală Română, 1999.

Boerescu, Silviu, Dan, *Oltenia-legende crâncene*, București, Editura Integral, 2018.

Bolocan, Nicolae, *Cei zece martiri executați la Turnu-Severin. Episod dramatic în timpul ocupației germane*, Timișoara, 1924.

Bulei, Ion, *Românii în secolele XIX-XX. Europenizarea*, București, Editura Litera Internațional, 2011.

Bușă, Daniela, Adrian, Silvan, Ionescu, *Călători străini despre Țările Române în sec. al XIX-lea*, București, Editura Academiei Române, 2006.

Burke, Peter *Istorie și teorie socială*, București, Editura Humanitas, 1999 .

Cantacuzino, Sabina, *Din viața familiei Ion C. Brătianu*, București, Editura Albatros, 1993.

Caragea, Elena, Păun, Constantin, Popescu, Ioana ș. a., *Colegiul Național „Elena Cuza” din Craiova: prima școală de grad mediu pentru fete din Principatele Române (de la 1964 până la 1918)*, Craiova, Editura Policrom, 2003.

Caragea, Cecilia, *Istoria vestimentației europene*, București, Editura Teora, 1999.

Idem , *Istoria aranjării părului*, București, Editura Teora, 1999.

Caracaș, Constantin , *Topografia Țării Românești*, București, Editura Ormonia, 2028.

Cărăbiș, Vasile, *Publicații periodice din Gorj*, Tg- Jiu, Editura Măiastra, 1978.

Câncea, Paraschiva, *Mișcarea pentru emanciparea femeii din România*, București, Editura Politică, 1976.

Cârlugea, Zenovie, Deju, Zoe, Elena *Arethia Tătărescu, Marea Doamnă a Gorjului*, Tg- Jiu, Editura Măiastra, 2007.

Cauc, Dumitru, *Monografia Comunei Negomir*, Craiova, Editura Universitaria, Vol. I, 2017.

Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, București, Editura Universul Enciclopedic, 1999.

Celarianu, Smaranda, P., *Monografia Școalei Secundare de fete internat gradul al II-lea „Elena Cuza” Craiova*, Craiova, Editura Fulgerul, 1910.

Cosma, Ghisela, Tărașu, Virgiliu (coordonatori) *Condiția femeii în România în secolul al XX-lea. Studii de caz*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2002.

Cornel, Cîrstoiu, *Un secol de lumină (1890-1990). Liceul Tudor Vladimirescu*, Tg-Jiu, Editura Tg-Jiu, 1990.

Cioarec, Ileana, *Boierii Glogoveni*, Craiova, Editura Alma, 2009.

Ciupală, Alin, *Femeia în societatea românească a secolului al XIX-lea între public și privat*, București, Editura Meridiane, 2003.

Idem, *Despre femei și istoria lor în România*, București, Editura Universității, 2004.

Idem, *Bătălia lor. Femeile din România în Primul Război Mondial*, Iași, Editura Polirom, 2017.

Idem, *Istoria femeii în documente (1866 -1918)*, București, Editura Universității din București, 2008.

Culcer, Dumitru, Gabriel, *Însemnările unui aiurit*, Editura Corint, București, 2021.

Cristescu, Sorin, *Mărturii din războiul de întregire. Așa cum au fost prezentate regelui Ferdinand*. Ediția a doua, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2023.

Cretzianu, Sarmiza, *De pe Valea Motrului. Povești cu boieri, panduri și mirese codane*, Ediția a treia, București, Editura Corint, 2015.

Chipurici, Nicolae, Rățoi, Tudor, *Îndrumător în arhivele statului. Județul Mehedinți*, vol.II. București, Editura București, 1993.

Kirițescu, Constantin, *Istoria Războiului pentru întregirea României (1916-1918)*, București, Editura Științifică Și Enciclopedică, 1989.

Daia, Alexandru, *Eroi la 16 ani. Însemnările unui fost cercetaș. Jurnal de război: 1916-1918*, București, Editura Ion Creangă.

Davila, Perticari, Elena , *Din viața și corespondența lui Carol Davila*, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol al II-lea”, București, 1935 .

Drăghicescu, Berciu, Adina,, *Eroinele României Mari. Destine din linia întâi*, București, Editura Muzeul Literaturii Române, 2018.

Diguleanu, Ioan,Tg- Jiu. *Case. Oameni. Destine*. Tg- Jiu, Editura Măiastra, 2022.

Dinu, Tudor, *Moda în Țara Românească. Între Fanar, Viena și Paris*, București, Editura Humanitas, 2023.

Dragomir,Otilia, Mitroiu, Mihaela (coord.) *Lexicon feminist*, Iași, Editura Polirom, 2002.

Drăghicescu, Berciu, Adina(coord.), *Eroinele României Mari. Destine din linia întâi*, București, Editura Muzeul Literaturii Române, 2018.

Dona, Raul, *Jurnalul unui medic militar*, București, Editura Humanitas, 2018.

Dumănescu, Luminița, *Familia românească în comunism*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 2012.

Dumitrașcu, Gheorghe, *Istoria învățământului din Vâlcea în anii României modern 1821 -1918*, Râmnicu-Vâlcea, Editura Fântâna lui Manole, 2018.

Dumbrăvescu, Nicolae, Orza, Ioana, Orza, Maria , *Din memoristica primului război mondial. Insemnări despre eroina de la Jiu: Ecaterina Teodoroiu*, Cluj - Napoca, Editura Argonaut, 2018.

Dunca, Constanța , *Chronica de mode Parisiene*, în Amicul familiei, nr. 2/1 aprilie 1863.

Idem, *Chronica de mode Parisiene*, în Amicul familiei, nr. 4/ aprilie 1868.

Hogg,V.Ion, *Dicționarul primului război mondial*, București, Editura Niculescu, 2007.

Fontanel Batrice, *Corset et soutiens- gorges*, Paris, Editura Matiniere, 1997.

Ivănescu Elvira Ecaterina, *Societatea Națională a Femeilor Române (1910- 1948; 1990- 2001)* Craiova, Editura Universitaria, 2001.

Firan, Florea, *Din viața școlii Doljului*, Craiova, Editura Casei Corpului Didactic a Județului Dolj, 1975.

Filipaș, Elena, Zaharia, *Studii de literatură feminină*, București, Editura Paideia, 2004.

Frevort Ute, H. G. Haupt, *Omul secolului al XIX-lea*, Iași, Editura Polirom, 2002.

Gămănesci, Gheorghe, Arimia, Vasile, Rădulea, *Școala gorjeană în contextul dezvoltării învățământului gorjenesc*, Tg.-Jiu, Editura Măiestria, 2007.

Ghiață, Ion, *Raport adresat d-lui inspector general al învățământului primar asupra mersului învățământului din județele: Mehedinți, Dolj, Gorj, Romanați și Vâlcea pe anul 1914-1915*, București, 1915.

Ghițulescu, Constanța, *În șalvari și cu ișlic. Biserică, sexualitate, căsătorie și divorț în Țara Românească a sec. al XVIII-lea*, București, Editura Humanitas, 2004.

Goody, Jack, *Familia europeană*, Iași, Editura Polirom, 2003.

Grau, Francois - Marie, *Istoria costumului*, București, Editura Meridiane, 2002.

Greco, Emilia, *Aziliul Elena Doamna și ajutorul domnesc dat orfanilor*, ediția a doua, București, Editura Ars Dacendi, 2011.

Grozea, Elisa, *Sublocotenent Ecaterina Teodorescu*, București, Editura Militară, 1967.

Gudin, Cristina, *Istoria modernă a românilor: cultură și modernizare*, București, Editura Tritonic, 2009.

George, Marcu, *Enciclopedia personalităților feminine din România*, București, Editura Meronia, 2012.

Iorga, Nicolae, *L'art populaire en Roumanie*, Vălenii de Munte, 1912.

Idem, *Histoire des Roumains et de la Romanité orientale*, Les Unificateurs, vol. IX, București, 1944.

Oișteanu, Andrei, *Moravuri și năravuri (eseuri de istoria mentalității)*, Iași, Editura Polirom, 2021.

Liiceanu, Aurora, *Cine suntem noi?*, în Mădălina Niculescu (coordonator), *Despre identitatea femeilor din România*, București, Editura Anima, 1996.

Lungu, Radu, *Orientarea României la Vest prin familiile boierești*, București, Editura Paideia, 2015.

Ionescu, A., S., *Modă și societate urbană în România epocii moderne*, București Editura Paideia, 2006.

Nanu A. M., *Artă, stil, costum*, București, Editura Noi Media Print, 2006.

Nichifor, Gheorghe, Nichifor, Dorina, Pătrașcu, Popete, Andrei *Dincă Schileru, o legendă vie a Gorjului*, Craiova, Scrisul Românesc, 2010.

Manoliu, Ioan I, *Ecaterina Teodorescu – viteaza de la Jiu*, București, Editura Vremea, București, 2016.

Maier, Liviu, *Doi ani mai devreme. Ardeleni, bucovineni și basarabeni în război (1914-1916)*, Cluj-Napoca, Editura Școala Ardeleană, 2016.

Marcu, G., Ilincă, R., *Enciclopedia personalităților feminine din România*, București, Editura Meronia, 2012.

Marinoiu, Vasile, *Monografia Comunei Vădeni – Județul Gorj Istorie, Personalități, Cultură și Civilizație*, Tg- Jiu, Editura Măiastra, 2022.

Mara, Ion, *Insemnări din campanie. Povestirile unui om*, Tg- Jiu, Editura Măiastra, 2023.

Maziliu, Horia, Dan, *O istorie a văduvelor sau despre istorie la feminin*, Iași, Editura Polirom, 2008.

Mălăescu, Ioan, Brozbă, Dorin, *Cătălina eroina de la Jii*, Ediția a doua revizuită și adăugită, Tg - Jiu, Editura B. D. Media, 2010.

Mihăescu, Ștefania, *Drum către autonomie, Teorii politice feministe*, Iași, Editura Polirom, 2004.

Idem, *Emanciparea femeii române. Antologie de texte, 1815- 1918*, București, Editura Eumenica , 2001.

Idem, *Din istoria feminismului românesc. Antologie de texte (1838 -1929)*, Iași, Editura Polirom, 2002.

Mihalache, C., Rados L., *Educația publică și condiționările sale*, Iași, Editura Universității Al. I. Cuza, 2015.

Miroiu, Mihaela, *Convenio. Despre natură, femei și morală*, Iași, Editura Polirom, 2002.

Idem, *Neprețuite femei. Publicistica feministă*, Iași, Editura Polirom, 2006.

Miroiu, Mihaela, Bucur, Maria, *Patriarhat și emancipare în gândirea politică românească*, Iași, Editura Polirom, 2002.

Mocioi, Ion, *Ecaterina Teodorescu, eroina poporului român*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1981.

Idem, *Ecaterina Teodorescu*, Tg- Jiu, Editura Spicon, 1994.

Idem, *Ecaterina Teodorescu*, Tg- Jiu, Editura Academia Brâncuși, 2011.

Motoi, Daniel, *Profesori și elevi în societatea craioveană în perioada 1864-1928*, Craiova, Editura Universitaria, 2017.

Mihailescu, Vasile, *Directorii Școalelor Secundare, Vălenii de Munte*, Editura Neamul Românesc, 1911.

Nicolaescu, Mădălina (coord.), *Cine suntem noi. Despre identitatea femeilor din România modernă* București, Editura F.L., 1996.

Nițelea, Mădălina, *Ceremonialul la curtea lui Carol I de Hohenzollern (1866-1914)*, București, Editura Muzeul Național Cotroceni, 2009.

Negulescu, Cojan, Mariana, *Ecaterina Teodorescu*, București, Editura Princeps, 2019.

Neumann, Victor și Heinen, Armin, *Istoria României prin concepte*, Iași, Editura Polirom, 2010 .

Pătrașcu, Valentin, Dumitru, *Familia Culcer. Pagini de Istorie*, Editura Sitech, Craiova, 2013.

Pătrașcu, Dumitru, Valentin, Pătrașcu, Daniela ,Liliana, *Bicentenarul revoluției de la 1821*, Tg - Jiu, Editura Măiastra, 2021.

Pânișoară, Titu, Roată, Elena, Soldea, Ion, *Școala Târgușiană*, Tg-Jiu, Editura Gorjeanul, 2005.

Petrescu, Ileana, Pătroiu, Joita, *Contribuția Olteniei la războiul pentru independență*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1977.

Perrot Michelle, *Les femmes ou les silences de l'histoire*, Flammarion, Paris, 1998 .

Petcoiu, Virgil, *Monografia comunei Lelești- Gorj*, Craiova, Editura Spirit Românesc, 1997.

Pîrvulescu, Ioana, *În intimitatea secolului 19*, București, Editura Humanitas, 2005.

Idem , *Alfabetul doamnelor. De la Domna B. la Doamna T.* București ,Editura Humanitas, (ediție digitală), 2021.

Principesa Elena Cuza, *Corepondență și acte. 1840-1909*, ediție îngrijită de Virgina Isac și Aurica Achim, Iași, Editura Junimea, 2009.

Platon, Gheorghe, *Istoria modernă a României*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1985.

Roman, Nicoleta, *Femeie, onoare și păcat în Valahia sec. al XIX-lea*, București, Editura Humanitas, 2016.

Pop, Gheorghe, *Dinicu Golescu*, București, Editura Tineretului, 2004.

Liviu Poenaru, *Contribuții la istoria Gorjului*, Tg- Jiu, Editura Centrului județean pentru conservarea și promovarea culturii tradiționale Gorj, 2014.

Rosetti, Radu, *Din copilărie. Amintiri*, București, Editura Humanitas, 2012.

Idem, *Amintiri. Ce am auzit de la alții*, volumul I, Editura Viața Românească, Iași, 1922 .

Pupăză, Grigore, C. Cheznou, *Istoria învățământului din Gorj*, Tg-Jiu, Editura Newest, 2005.

Păun, Badea, Gabriel *Carmen Sylva. Uimitoarea regină Elisabeta a României*, București, Editura Humanitas, 2003.

Rășcanu, Gheorghe, *Istoricul învățământului particular din România din timpurile cele mai vechi, până în zilele noastre*, București, 1906.

Ruști, Doina, *Ciudățeniile amoroase din Bucureștiul fanariot*, București, Editura Litera, 2021.

Tomescu, Dorina, Georgescu, Florin, *Contribuția Anicăi Davila la dezvoltarea Azilului Elena Doamna*, în Muzeul Național, XIV, București, 2002.

Turliuc, Nicoleta, Maria, (coord.), *Gen și diferențe de gen în studii empirice* ,Iași, Institutul European, 2014.

Sandu, Anastasie, Sandu, Gabriela, Mihaela , Luță Mihaela Maria, *Monografia comunei Roșia de Amaradia, județul Gorj*, Tg- Jiu, Editura Măiastra, 2016.

Sarcină, Gabriel, *Mărturii despre județul Gorj în primul război mondial (documente 1916 -1919)*, vol. I, Editura Măiastra, Tg- Jiu, 2018.

Șomăcu, Cornel, *File din istoria școlii gorjene*, Tg-Jiu, Editura Măiastra, 2010.

Ștefulescu, Alexandru, *Istoria Tg-Jiului*, Tg-Jiu, Editura Tipografia Nicu D.Miloșescu, Furnizorul Curții Regale, 1906.

Tudorancea, Radu, *Frontul de acasă*, București, Editura Eikon, ediția a doua, 2016.

Vasile, Liliana, Andreea, *Să nu audă lumea. Familia românească în Vechiul Regat*, București, Editura Tritonic Publishing, 2009.

Văcărescu, Eliza, Theodora, *Personajele aceastea de a doua mână*, București, Editura Eikon, 2018.

Vărzaru, Simona, *Prin Țările Române. Călători străini din secolul al XIX-lea*, București, Editura Sport-Turism, 1984.

Veyne, Paul, *Cum se scrie istoria: text integrat*, București, Editura Meridiane, 1999.

Vintilă, Constanța, Giulia Calvi, Maria Pakucs, Willcockes, Roman, Nicoleta, Wasiucionek, Michat, *Lux, modă și alte bagatele politicești în Europa de Sud - Est în secolele XVI - XIX*, București, Editura Humanitas, 2021 .

Ungureanu, Octavian, *Liceul Tudor Vladimirescu din Tg -Jiu*, Tg-Jiu, Editura Tg -Jiu, 1980.

Urechia V.A, *Istoria școalelor de la 1800-1864*, București, Imprimeria Statului, 1894. Zamfira, Mihail, *Terminologia portului popular românesc în perspectiva etnolingvistică comparată sud-est europeană*, București, Institutul de Studii Sud-Est Europene, 1978.

Xenopol, A. D, *Istoria partidelor politice în România*, București, Editura Albert Baer, 1910 .

VI. SURSE INTERNET

Constantin Caracaș- vezi în <https://meremet.ro/familia-caracas-si-rolul-ei-in-istoria-bucurestilor/>, accesat la 30 decembrie 2023.

Anon.Pia Brătianu - vezi în: *Wikipedia:Enciclopedia Liberă (online)*, 14 august 2018 , accesat la data de 10 ianuarie 2020. .

Spiru Haret - vezi în : [Wikipedia:Enciclopedia Liberă \(online\)](#), 10 martie 2020 accesat la data de 8 aprilie 2020.

Crucea Roșie din România- vezi în <https://www.digi24.ro/special/campanii-digi24/coroana-de-otel/1917-regina-maria-sufletul-rezistentei-696888> , accesat la 27 august 2023.

Revista Gorjeanul „Boierul Dumitru Pleniceanu, în memoria posternității”(online), 26 octombrie 2011 (accesat la 12 august 2021). Disponibil la <https://gorjeanul.ro › boierul-dumitru-pleniceanu-in-me>.

Ștefan Bobancu „Bobancu și rolul său în cultura gorjeană”, vezi în : <https://www.verticalonline.ro/stefan-bobancu-si-rolul-lui-in-cultura-gorjeana> accesat la 26 noiembrie 2023 .

Bălașa Cornea- <https://www.kule.ro/cule/gorj/item/cula-cornoiu>, accesat pe data de 1 decembrie 2023.

Fermeneaua, vezi în : <http://clasate.cimec.ro/lista.asp?tip=1268-costum>, accesat pe data de 3 decembrie 2023.

Moda feminină, vezi în : <https://historia.ro/sectiune/general/femeia-din-principate-in-ton-cu-moda-secolului-al-572883.html>, accesat pe data de 3 decembrie 2023.

Elisa Opran, vezi în : <http://bulevarde.ro/craiova/strada-eliza-opran>, accesat pe data de 17 decembrie 2023.

Elisa Opran, vezi în : <https://www.facebook.com/olteniamea>, accesat la data de 17 -XII- 2023.

Marițica Bibescu, în : <https://adevarul.ro/stiri-locale/focsani/povestea-nuntii-de-vis-a-frumoasei-maritica,accesat> pe data de 29 decembrie 2023.

Jean Pasquin, vezi în : <https://www.muzeulcotroceni.ro/>, accesat pe data de 29 decembrie 2023.

Alice Voinescu, vezi în: <https://historia.ro/sectiune/portret/alice-voinescu-prima-romanca-doctor-in-filosofie>, accesat pe data de 2 ianuarie 2024.

Alice Voinescu, vezi în: <https://mnlr.ro/alice-voinescu-un-destin-trist-pentru-o-minte-sclipitoare>, accesat la data de 2 ianuarie 2024.

<https://www.jivaboutique.ro/tot-ce-trebuie-sa-stii-despre-sampon-istoria-samponului/>, accesat pe data de 4 ianuarie 2024 .

<https://www.schwarzkopf.ro/articole/highlights/schwarzkopf-cu-un-pas-inaintea-timpului>, accesat pe data de 4 ianuarie 2024.

Prostituția în Bucureștiul secolul al XIX-lea, în <https://historia.ro/sectiune/general/prostitutia-in-bucurestiul-secolului-al-xix-lea>, accesat pe 14 ianuarie - 2023.

Puia Maria ://www.dacoromania-alba.ro/nr87/puia_maria.htm, accesat pe 25 aprilie 2024.

Măriuca Zaharia în <https://mausoleedinromania.ro/maria-ion-zaharia-1905-1917/>,acesat pe data de 25 aprilie 2024.